

АЗЪР НЕБИ



разказано за хората от
Nicky

ДЕТСТВО

Казвала ми е майка ми, че когато съм се родил, вратата на стаята се отворила и се затворила сама. Но нито тя, нито баба ми, която също била в стаята, не се изплашили, защото почувствали доброта във въздуха. Помня, че когато станах дотам голям, че да ходя самичък, след известно лутане намерих вратата и излязох сам навън. Тогава към мен се приближи едно животно почти с моя ръст, което ме разгледа, подуши ме и отиде та легна под сянката на голямото дърво. После чак разбрах, че това животно е кучето, което пази овцете ни и нас от вълци и разбойници. Когато вече ми беше позволено да си играя в двора, моя детски свят стана необятен. За мен беше предизвикателство да ида чак до плевнята и хамбара. а после да премина сам сред недотам приветливи кокошки, пуйки и зли гъски. Този огромен свят в двора ни малко ме плашеше с тъмните си къошета и скрити местенца, та гледах когато съм навън, да ходя най-далеч до кучето и да полежа с него в сянката на дървото. Понякога му разказвах за злите гъски и го предупреждавах да не ходи на към плевнята, но кучето изобщо не изглеждаше впечатлено или изплашено. Само ме изглеждаше с един такъв, високомерно-безразличен поглед и пак си потъваше в кучешките си разсъждения. Чак след няколко месеца проумях че гъските всъщност ги е по-страх от мен, отколкото мен от тях и почти тичешком пресякох заветната линия, та се озовах до хамбара. Кокошките вдигнаха врява и ме наобиколиха, защото мислеха че щом отивам към хамбара, ще им дам храна. Но това птиче стълпотворение около мен ме хвърли в ужас, та използвах най-отчаяната гласова орнаментика в рева си. Кое то пък изкара навън цялата ми фамилия с викове и стреснати погледи. Като добавите въодушевлението, с което всички форми на живот в двора ни подеха звуковото общуване, то може да си представите олелията, която предизвиках с това мое приключение. Така отмина още една година от моето израстване, без да съм покорил хамбара. Всяка друга част на двора и къщата беше внимателно проучена от любопитните ми очи и ръце. Разбира се - и доста бой по дупето отнесох заради откривателските ми пориви, но то е друга тема. Вече бях станал достатъчно голям, за да ме представят на съседското момче - Васил. Първо го гледах удивено, защото бях убеден че всички освен мен са големи и за първи път виждах някой с моя ръст. Бях много впечатлен, приех го почти като моя лична играчка и бързо станахме приятели. И докато си разказвахме кой какви геройства е направил и какво е открил, Васил погледна към хамбара и рече:

- А какво има там?
- Не знам! - отговорих смутено аз. Беше ме страх да проверя, но ако искаш може да идем да проверим. Ако сме заедно, ще бъда по-смел.

Васил се съгласи и като издебнахме нашите да се записат в техните им работи, се затичахме и бързо се покатерихме по стълбата, която водеше към високия втори етаж. Къщата ни беше малка, но оградена с висок дувар. Понеже бях все още твърде малък, за да бъда пускан навън, аз няхах никаква идея че извън

нашия двор има друг, още по-голям свят. Майка ми била изгубила първото си дете, та над мен всички бдяха и ме пазеха даже от врабчетата. Та заради тези страхове и внимание, аз не бях виждал още селото. Само веднъж надникнах навън, когато баба говореше с една съседка на портата, но веднага бях нахокан и вкаран вътре. Но втория етаж на хамбара беше скован от дъски, а между някои от тях имаше достатъчно разстояние, за да мине детската ми ръка. Приближих се към една такава пролука и погледнах през нея. Тогава аз не осъзнавах какво виждам, но помня че бях толкова развълнуван, че стоях като замръзнал. Васил нещо ми говореше тихо, но не го слушах. Като омагьосан стоях и се взирах през процепа, а очите и душата ми поглъщаха великата красота, до която за първи път се докосвах. За първи път аз виждах Родопска планина!

Селото ни е нависоко, та гледката беше безкрайна. Цялата тази безбрежност от красота, борови гори, цветни поляни и прекрасна река наблизо, беше доукрасена с две кротко разхождащи се наблизо магарета и голямо стадо овце, пасящо отсреща по хълма. Когато вълнението ми от този нов свят попремина, отидох при Васил, който се беше излегнал в сеното и го попитах:

- Какво е това, което видях навън? Много е голямо, а аз мислех че светът е само това, което е в нашия двор.

Той се разсмя, но скоро разбра че не се шегувам ми каза приятелски:

- Всичко това, което виждаш навън, е планината! Мама ми е казвала че има много планини, но нашата е специална, защото е вълшебна.
- А какво може да прави като е вълшебна? - полюбопитствах аз.
- Не знам и аз, но мама каза че порасна ще разбере. Казва се Родопска!
- Майка ти ли?
- Нее! - засмя се Васил. Планината се казва Родопска!

Чух че нашите ме викат, та бързо слязохме по стълбата, а нашите така и не видяха откъде идваме, та никой не ни се скара. Казаха, че ни стига толкова игра за днес, а утре Васил пак щял да дойде да си играем.

Дълго не можах да заспя тази нощ! Просторът навън за мен беше един необятен и непознат свят, а въображението ми рисуваше различните вероятности, които бих могъл да преживея там. Разбира се, подхранвани от детската ми фантазия тези вероятности бяха коя от коя по-фантастични и чудати, но това ги правеше за мен още по-привлекателни. С такива мисли и картини в ума ми аз отидох в царството на съня, където продължих да си ги изживявам.

СКАЛАТА

Такъв беше моя първи допир до планината - вълнуващ и емоционален!

Той беше много важен за мен, защото в този момент аз почувствах как с Родопска ме свързва една невидима нишка, която цял живот щеше да играе голяма роля в решенията, делата и израстването ми като личност.

С Васил растяхме заедно и макар да се запознах с още много деца впоследствие, той си остана най-близкият ми приятел и другар в игрите. Нашите вече бяха по-спокойни, когато с него играехме навън и понякога дори закъснявах за вечеря. Но си заплащах за това с плясване зад врата от тате, което караше чак петите ми да изтръпнат. Та все пак внимавах със zákъсненията. Веднъж с моя неразделен приятел решихме да изкачим високата скала на баира, за да видим какво има отвъд нея. Бяха забранили и на двама ни да прекосяваме реката, че в гората освен диви животни имало и разбойници, които може да ни отвлекат. С Васил често наблюдавахме гората от висотата на нашия хамбар, за да видим някой от тези разбойници. Но въпреки честите ни дежурства, не видяхме нито един. Веднъж само видяхме сърнички, но те скоро се скриха обратно в гората, оставяйки ни със затаен дъх и възторг в очите.

Така решихме, че всъщност нашите си измислят страшните истории за разбойници, за да ни държат близо до селото. Но един ден с момчешко вълнение пресякохме реката по големите камъни и се озовахме от другата страна. В онази забранена територия, където даже големите се страхуваха да ходят сами. Над нас беше гъстата борова гора, в която беше доста тъмно, въпреки че беше ясен ден. За да стигнем до скалата трябваше да прекосим тази гора, но тъмния хлад, който надничаше към нас между дърветата, малко ни смути и изплаши. Ами ако срещнем вълк, или мечка, или разбойници?! Когато детска фантазия се развихри за нещо красиво, може да сътвори много цветни и вълшебни светове. Но когато на същата тази фантазия се наложи да предполага колко ужасно може да е нещо ужасно - картините могат да добият твърде мащабни по своята жестокост и образност размери. Но тъй като бяхме двама, пък и всеки се срамуваше да покаже пред другия че го е страх - бавно навлязохме под чадъра на могъщите борове. Имаше пътечка, която водеше точно към скалата и ние я последвахме почти не дишайки. Но скоро страхът ни отмина, защото всъщност в гората беше прохладно, приятно и много красиво. Въздухът миришеше силно на смола, заради многото паднали на земята иглички и шишарки. А току до пътеката имаше чудновати малки и големи гъбки, които сякаш ни гледаха с почуда. Много неща биха ме разсеяли ако бях сам, но Васил напредваше бързо, та едвам смогах да го настигна. Бях вече на края на силите си, когато изведнъж гората свърши. Там спряхме да си починем, защото и Васил беше много изморен. Трябваше да преодолеем един неголям сипей и след него започваше заветната скала, но поради голямата умора, аз бях на косъм да се откажа. Само смелостта и усърдието на Васил ми даваха кураж да продължа напред. Е, и любопитството какво ще видим от скалата също. Много пъти после си спомнях тази кратка почивка. Може би и Васил е бил толкова изморен колкото и аз, но за да не се покаже слаб пред мен, продължаваше напред. Всеки път когато мисълта ме връщаше към този момент си казвах, че ако бях си признал умората и желанието да оставим покоряването на скалата за друг ден - Васил щеше да се съгласи веднага да се върнем в селото. Но момчешкият срам да не изглеждаме страхливи слабаци, ни подтикна да последваме плана си и да покорим скалата.

Бяхме вече по средата на сипея, когато внезапно земята силно се разтнесе. От високата част се търкулнаха камъни към нас, като някои ни удариха. Но не много

силно, защото не бяха големи. Изпод земята се чу странно бучене, но скоро заглъхна и всичко се укроти, като че нищо не беше станало. Колкото и на герои да се правехме - смелостта ни напусна и с Васил се спогледахме уплашено. Първата ми мисъл беше да хукна веднага към селото, за да потърся сигурност при мама и тате. Викнах на Васил:

- Василе, това беше нещо страшно! Може ли да са разбойниците? Или е подземно чудовище, което сме събудили и може да ни нападне?! Тръгвай бързо да се прибираме, докато можем да се измъкнем!

Но Васил сякаш не ме чу. Обърна се мълчешком и продължи да се катери към скалата. Викнах го още няколко пъти, но той само ми махаше да го последвам. Твърде изплашен бях за да те последвам, Василе! Пък и не бях толкова смел като теб. Родоп се разтресе, сякаш казваше че е опасно да продължим и скоро да си ходим у дома. Защо не я послуша и не се изплаши като нормално дете?! А аз исках само едно - да се прибера по-скоро вкъщи и да се почувствам защитен до печката в стаята. След като още няколко пъти призовах Васил да си ходим, но той продължаваше да се катери към скалата, аз се предадох на страха и хлипайки от страх се понесох по пътеката за вкъщи.

Да знаех тогава колко мъка, сълзи и терзания ще ми донесе това решение - не само че бих тръгнал с Васил към скалата, но и преди него щях да вървя.

Но не може човек да знае последствията от действията и разсъжденията си! Защото, ако знаехме правилните решения предварително - никой нямаше да греши, а Родоп би натежала от ангели.

СТРАХ

Чували ли сте гласът на планината нощем? Когато шумът на реката, песента на вятъра, танцуващ с боровите иглички на гората и шумовете на нощните животни се обединят в едно послание. Това послание се улавя с всички сетива на тялото и душата и кара човек да потръпва. Така планината казва на онези що за замръкнали в горите й:

- Аз съм толкова силна и могъща, че в тъмното неволно бих могла да те нараня или убия. Затова бъди внимателен, за да дочакаш утрото!

През деня Родоп е красива и се държи като добра майка. Но нощем трудно укротява своето величие, поради което още привечер започва да шепне това послание на онези, що имат способността да го чуят. Затова родопчани избягват да закъсняват нощем и щом се здрачи, бързат да се приберат по домовете си. Истина е, че Родоп обича чедата си и ги пази и закриля! Но случи ли се през някоя нощ неволно да нарани свое дете - тя плаче за него от мъка. Но твърде голяма и велика е планината, а човек е като мравчица пред нея. Тя не би наранила свое чедо по собствена воля, но и не би могла да види и предпази всеки, както и ние не винаги виждаме когато неволно настъпим мравка. Затова освен с любов, към Родоп подходете и с респект и уважение, защото тя е

сила неопитомена. А за да оцелее някой няколко нощи в планината, без да му се случи нищо, значи е човек който познава родопските нощи и знае всяка козя пътечка и речен брод. Билкарите и овчарите бяха такива хора, но за да станат такива, доста са общували насаме с Родопа. А Васил не беше нито билкар, нито овчар! Беше дете на десет години, а откакто тръгна за скалата, мина един месец. Цялото село не спря да го търси, включиха се и хората от околните села. На ден поне по трима непознати чичковци идваха, за да им разказвам отново, дума по дума всяка наша стъпка към скалата. Много бързо се разпространи новината. Започна с това, че още като се прибрах изтичах при мама и тате разплакан. Те също бяха стреснати, че след земетресението съм закъснял да се прибера, та като ме видяха решиха че рева заради това, че за първи път съм изпитал какво е земетресение. Но след като им разказах че сме били в подножието на скалата, а Васил е продължил сам нагоре, тате бързо излезе и скоро се върна с родителите на Васил. Като разбраха че Васил е продължил да се изкачва към скалата, те много се изплашиха. Майка му се разплака и хукнаха навън. Мен ме изпратиха при баба в стаята и заръчаха никъде да не излизам, а после и нашите тръгнаха с другите да търсят Васил. Бях сигурен че скоро ще го намерят, ще го напердашат и известно време няма да го пускат навън, а после всичко ще си е било както е било винаги досега. Но... не намериха Васил! Нашите страдаха не по-малко от родителите на другарчето ми, защото се чувстваха виновни че аз съм бил с него за последно. Аз също бях изплашен че не намериха Васил, но още не осъзнавах добре колко голяма беше всъщност трагедията. Но не приех, че никога вече няма да го видя отново! Думата "никога" няма тези категорични измерения при децата, както е при възрастните. Като отмина месец в търсене на Васил без никакъв резултат, една вечер тате ме викна да ида при него на чардака, да си поговорим само двамата.

Седнах на шарената постелка, а тате си сипа вино, погледна ме и рече:

- Ще те питам нещо, сине. Но право да ми кажеш, като на баща! Нито ще те хокам, нито ще кажа другиму каквото и да ми кажеш. Но искам да си честен, защото в Родопа лъжците не са хора, а плевели. Ако ме излъжеш не лъжата ти, а ти ще си ми обида. Защото не родопчанин ще съм отгледал, а плевел. Разбра ли ме хубаво?
- Разбрах, тате!
- Кажи ми сега, докато вървяхте с Васил към скалата, срещнахте ли някого?
- Никого не срещнахме! Само двамата бяхме и друг човек не видях.
- А Васил каза ли ти нещо преди да се разделите?
- Не, само ми махна да го последвам. Но аз бях хем изплашен от земетресението, хем вече едвам стоях на крака от умора и затова побързах да се прибера вкъщи. А Васил продължи самичък нагоре.

Баща ми се умисли и махна с ръка да го оставя сам. Неговата угриженост ме плашеше. Той ми беше извор на смелост и чувство за сигурност, та виждайки го разколебан и подвластен на тежките му мисли, изпитвах страх и тревога. Хората в нашето село са много задружни и винаги си помагат и се пазят един друг. Изчезването на дете от селото беше събитие, което обедини всички. Винаги някой беше при родителите на Васил. Било да се разговорят, било да им занесе нещо в знак на съпричастие. Междувременно група младежи

продължаваха да обикалят района на скалата. Нямаше надежда да намерят Васил жив. Но и мъртъв да го намерят, поне щяха да го погребат и да семейството му да намери покой в мъката си. Но от моя приятел не се намери никакъв знак. Това даваше една мъничка надежда, че каквото и да му се е случило, щом не е намерено мъртвото му тяло, то е възможно все още да е жив. Липсата на ясен отговор на този въпрос тежеше на всички в селото. Хората започнаха да се прибират рано в домовете си и неясен страх се беше промъкнал в сърцата им. Държаха децата винаги под око и не им даваха да се отдалечават, или да си гостуват. Всички бяха начертали на портите си странен символ, който много ми приличаше на лале, с човешко око по средата. Попитах тате защо рисува и той тази картинка на портата ни с камък, но той не ми отговори, а само ми посочи с пръст към къщата за да се прибера вътре. Трудно е за дете да стои на едно място посред лято, а навън да излиза само с придружител. Чувствах се ужасно и заради липсата на Васил. Единственото ми забавление беше да се качвам в хамбара и да гледам през пролуката към скалата, където за последно отиде другарчето ми. Надявах се че ще видя нещо, което да обясни изчезването му - разбойници, вълк, мечка или каквото и да е. На третият ден от дежурствата ми забелязах нещо, което привлече вниманието ми. В скалата се беше отворила дупка! Макар да бях далече и да не можех да различавам подробности - черното петно, което реших че е дупка, се виждаше съвсем ясно, а вчера го нямаше. От толкова взиране тия дни към скалата, бях запомнил всеки видим детайл дотам, че можех със затворени очи да нарисувам карта на района. Та нямаше как да не забележа тази дупка, която се беше появила на скалата от нищото. Подскочих от изненада и бързо се спуснах, разтреперан от вълнение, за да разкажа на нашите видяното. Но докато бързах към къщата, ми дойде мисълта, че това би прозвучало твърде странно на нашите и че те просто няма да ми повярват. Но така или иначе бях влязъл вече в стаята. Приседнах на моето столче и се заиграх с котката, която само това и чакаше, за да започне да се търкаля с мъркане, зарадвана че някой ѝ обръща специално внимание. Баба плетеше нещо и припвяваше любимата си песен, хвърляйки по едно око на печката, където се печаха двете питки за вечерята. Тогава ми хрумна да я попитам нещо:

- Бабо, я ми кажи може ли нещо което го няма, да се появи от нищото и да го има? Ей-тъй, на... няма го, има го?!

Баба ме погледна учудено, после се разсмя и каза:

- Може, моето момче! Всичко което виждаш, първом не е било такова каквото го има днес. Нещо друго е било преди, а после се е променило, та е станало такова, каквото го виждаш. Като цветята, сине! Първом гледаш семка, малко зрънце, дето ти се губи в шепата. Пък после тази семка стане на цвете. И там където не е имало цвете - хоп, появи се сякаш отникъде.
- А дали може дупка да се появи от нищото?
- Дупка от нищото не се появява, детето ми! - каза баба. За да решиш че дупка изведнъж се е появила, то е защото не си знаел, че тя все там си е била. Просто не си я видял! А онези дупки, които човеците копаят, винаги се копаят за да бъдат запълнени с нещо. Ако е за кладенец - вода ще ги запълни, ако е за печене на агне - с огън и месо ще ги запълнят. Ако е за

човек... - тук баба замълча, понаведе глава, преглътна и тогаз пак продължи:

- Напразно човек дупка не копае и празна не я оставя! Но от природата кога е дупка и решиш че изведнъж се появила, ще сбъркаш. Тя все си е била там, но досега не си знаел за нея. Защо питаш такива неща ти? - погледна ме тя с подозрителен поглед. Да не си наумил някоя беля, че нали видя какво се случи с Васил?! Та внимавай да не ни почерниш, дете! Тука, край нас гледай да се навърташ!
- Няма да ви почерня, бабо! Знаеш че съм послушен. Просто ми стана любопитно дали такива неща са възможни.
- В Родопа, сине, много неща дето по други места не са възможни, са възможни. Открай време планината ни е пълна с вълшебства и с образи потайни и незначайни. Колкото по-голям ставаш, толкова повече осъзнаваш, че не просто живееш в някаква планина, а имаш късмета да изживееш живота си в най-приказното място, съществувало нявга под слънцето.

Нямах никаква представа тогава колко верни са били тези думи и колко смисъл е вложила в тях баба, когато ми ги каза. Аз живеях в планината на вълшебствата, можех да усетя енергията ѝ как тече във вените ми, както и да доловя целият онзи невидим за очите живот, който кипеше и издаваше шум навсякъде около мен. Всеки родопчанин знае това и го чува! Чужденците не могат да чуят Родопа, защото нямат нужните осезания за това. Ако седнат на някоя поляна и затворят очи в пълна тишина, те ще чуват пълна тишина. Но на същата поляна и по същото време, ако седне родопчанин, той ще чуе цял един празник от емоции и шумовете от живота на Родопа. Е, по онова време аз бях още дете, за да проумявам тези особености на планината и на родопчаните. Но колкото по-голям ставах, толкова повече осъзнавах, че да се родя тук е привилегия. Реших да се възползвам от разговорливостта и настроението на баба, та ѝ зададох още един въпрос на който нямаш отговор:

- Бабо, а защо всички в селото си нарисоваха лале с око на вратите?

Изведнъж баба спря да плете и стана да нагледа питките. Но децата не обичат да оставят въпросите им без отговор. Та след като извади питките, които изпълниха стаята с апетитен аромат и ги пови, аз я изчаках да си започне пак с плетенето и тогава повторих въпроса сиотново. Нямах как, трябваше да ми отговори.

- То не е лале, детето ми! - рече баба. Това е знак, който символизира ръката на Фатима. Пази домовете и хората в тях от.... разбойници.

След години разбрах, че не за да пази от разбойници са рисували хората този знак, а за да ги пази от сили мрачни, неведоми и не от този свят. Но тогава бях дете и повярвах в думите на баба, че само и единствено заради разбойниците хората маркираха вратите си. В тези времена на страх и смут в селото и в сърцата на жителите му, ми хрумна идея, която първом толкоз ме изплаши, че я прогоних с ужас от главата си. Но такива мисли не бягат, дори за момент да ги прогониш. Много скоро те пак се завръщат! Като вода намират пролуки и отново се вливат в умовете ни, за да терзаят душите. Не бягайте от такива мисли, защото те винаги, неизменно настигат и най-бързо бягащите. Най-правилно е да приемете тези мисли, да ги прочувствате и да ги оставите сами да се видят чрез

огледалото на душата ви, в целия си ръст и ужасен вид. Защото едва когато се изплашат сами от себе си, те ще си отидат! Идеята, която настоятелно и здраво се загнезди в съзнанието ми, беше да се кача на скалата самичък, за да проверя какво има в дупката и дали случайно Васил всъщност не е паднал в нея. Дали ме беше страх ли? Оооо, страх ме беше и още как! Потрепервах от мисълта, какво ли може да има там и какво може да ми стори. А най-безобидното ми предположение беше, че в дупката има мечка, която ще ме нападне. Позамислен и стреснат се отправих отново към хамбара. Искях да се кача в наблюдателницата ми, за да преценя по-добре откъде да мина за да стигна по-бързо и безопасно до дупката. Но когато погледнах през пролуката на дъските, за да оформя мислено маршрута си, аз онемях от изненада. Дупката беше изчезнала, а на мястото ѝ си беше същата сивота на скалата. Това ми дойде вповече и поне за днес се отказвах от смелите си планове да тръгна да търся Васил. Но загадъчната дупка така подсили въображението ми, че тази нощ дълго не можах да заспя. Хем се отказвах да ходя до дупката, хем отново добивах смелост и си обещавах да ида още утре.

ПРЕСТЪПЛЕНИЕ

Случаят с изчезването на дете в нашето село скоро се разпространи из околността. Стигна и до Смолян град и смути тамошните управници, та проводиха в селото ни техен човек, за да разследва случая. Когато той дойде вкъщи, бях много учуден от дрехите и държането му. Облечен беше с едни тесни и прави панталони, много бяла риза и дълго черно палто, разрязано отзад. Необичайното му облекло ме смути, защото то ясно казваше: “Аз не съм от тук и не съм като вас!”, а това за мен означаваше че трябва да се махна бързо, защото не знам и какво може да ми причини. Доста смутен влязох при баба:

- Бабо, в двора е дошъл един странен човек. Не е от село!
- Стой ти тук! - рече баба и излезе да посрещне този особен гост.

След като поговориха известно време на двора, баба го покани вътре, а аз нямаше къде да избягам, освен да се свия в далечният ъгъл на леглото.

- Не се страхувай, дете! - каза гостенинът. Дошъл съм да помогна да намерим Васил. Но ще успея, само ако ти поискаш да ми помогнеш. Това е много сложен случай и без твоята помощ няма да мога да се справя.

С тези думи особеният човек ме накара да се чувствам важен, а това означава много за едно дете. Като чух че иска да помогне да намерим Васил, или поне тялото му, подозренията ми че може да е опасен паднаха. Тогава слязох от леглото, приближих се към него и му подадох ръка.

- Мирко се казвам! - рекох смутено.
- Добре, Мирко! Аз съм чичо Георги и наистина искам да бъдем приятели.
- Кога ще идем да потърсим Васил? - попитах нетърпеливо аз.
- Ще почакам баща ти, дете. Без неговото разрешение не мога дори да ти разкажа какъв е планът ми, камо ли да тръгнем да търсим Васил.

Така беше! Мъжът в родопското семейство е пазител и отговорник за добруването на всички в къщата. Семейството му се отблагодарява с почит и зачитане на думата му. Без неговото одобрение нищо не се правеше. Гостът беше наясно с тези порядки и търпеливо изчака баща ми да се прибере, за да получи разрешение да ме разпита и да започнем да търсим Васил отново. Когато баща ми се прибра, поздрави чичо Георги, но не влезе веднага. Отиде да нахрани животните в двора, после се изми на двора и тогава чак влезе в одаята да поговорят. На мен ми казаха да ида в другата стая, но се залепих за вратата и чух всичко което си казаха. По едно време баща ми каза:

- Много сте закъснели! Васил изчезна преди толкова време, че няма никакъв начин да е оцелял до днес. Малко е вероятно даже мъртъв да го намерите, защото вълците и орлите са го разнесли. Да си беше седял в Смолян, да си пиеш кафето с чорбаджиите, по-добре да си направил.
- Дори да не открия детето, чорбаджи, искам истината да открия! За да знам от какво да пазим други деца, които може утре да изчезнат като Васил.

Това изглежда прозвуча доста убедително на баща ми, защото той се съгласи да бъда разпитан от чичо Георги. Дори каза, че също ще дойде когато тръгнем да търсим Васил и истината. Но рече, че утре ще обсъждат темата, пък сега да се чувства добре дошъл и да остане да вечеря със семейството ни. Чичо Георги се съгласи и тогава ме викнаха да вляза, защото важният им разговор вече беше приключил. Баба и майка ми наредиха синията, сложиха и от онова вино от синята дамаджана, дето баща ми беше забранил да се пипа, че било само за важни гости. След като вечеряхме, гостът се развесели от виното и запя. Не бях чувал тази песен. Никога не бях чувал някой да пее по този интересен, но равен и скучен начин. Сигурно и баща ми си помисли същото, защото, макар да похвали чичо Георги за модерната песен, се обърна към майка ми и рече:

- Изпей му ти оназ, тежкана песен - "Умирам майчо умирам, тебе са вяра не фата"! Нека сети, що е песен от нашите и теб да чуе как пееш.

Майка ми много хубаво пее! В Родопите къща без песен няма, защото си обичаме песните и са част от битието ни. Но майка ми не пееше като всички други. Тя толкова чувство и емоция влагаше във всяка дума, че ако е тъжна песен - камък ще заплаче, ако е весела - дърво ще се усмихне. Тя първом помълча малко, после сложи ръце в скута си, притвори очи и запя:

Въз подзиме съм легнала, въз пролете съм станала.

Сичко ат земя излиза, пак я нах земя тарнувам.

Въз подзиме съм легнала, въз пролете съм станала.

Цала съм зима лежала, лежала и още болняла.

Ага са е пролет пукнала, я сам нах ванка изляла.

Сичко сай било цветнало, цветнало йоще лиснало.

И мойн зелен босилек и мойн червен карамфил.

Сичко ат земя излиза, пак я нах земя тарнувам.

Умирам майчо умирам, тебе са вяра не фата.

Малко ще да ма погльодаш, мночко ще да ма споминаш.

Утре ще сватба да има на нашесо дворе широко,

Права щет люлка да правят, мене щет летве да турят.
Ага ми дойдат майчинко,хожене от джамиене, моълъине от медресене,
ти да ми майчо отвориш моине мажар сандъци
и да ми майчо извадиш, мойно тенко дарийе, врит да ги дарове дариш:
Хожемнем дълъги яглъци, моълъинем сърмени чибрици.
Асаню майчо да дариш шарена риза на брата,върх ризана му яглъчек,
върх яглъчекън чеврица, върх чеврица кесица, върх кесицана китчица
от моян ситен босилек, от моян червен карамфил.
Умирам майчо умирам, тебе са вяра не фата.

Иди ми майчо порукай, мижоа Фатме да дойде.
Гиздило да хи харисам, любено да хи отстъпям.
Чи на мен късмет небило млада невяста да ида
на Хасанюви дворове, на Хасанюви конаци.
Умирам майчо умирам, пък тебе са вяра не фата.
Скоро щем да са разделим!
Още си Фатме думаше и са със душа раздели.
Плакалаи майка, плакала, по Фатме мила майчина.
Три деня е вътре даржала, от милост е никому неказала,
От жалост йе във двор закопа!
Та че си майка извади фатмино тъонко дарийе.
Врит си ги дарове дари, както си Фатме поръча.
Каквото от дар остана, майка го купен сторила.
На среде равни дворове, турила малко бордица,
а че си купен запали и си са жално провикна:
Каксо ми горят дарове, тъй ми гори сърцесо
по моя Фатме хубава,че си ми млада отиде
нах чернана земя глибока.
Сичко от земя излиза – пак тя нах земя отиде.

Дълго мълчаха всички след тази песен. В градовете, когато песен се хареса на слушащите, те стават на крака и пляскат с ръце, за да изразят задоволството си от емоцията на песента и таланта на певеца. Но при нас аплодисментите за една песен и за който я е изпял, са в тишината след песента. Защото значи, че песента е хванала човек за душата и не я пуска, макар певецът вече да не пее. Затова тишината, която настана след песента на майка ми, беше адмирациите и благодарността на онези що я чуха. По някое време чичо Георги се обади:

- Еййй, голяма песен, големо нещо. Душата ми запали!
- Ами те, нашите песни тука не са като тез модерните, дето се пеят на един дъх. Нашите са големи и истински, както е всичко тъдява. - отвърна тате.

Когато гостът си отиде и понечихме да си лягаме, баща ми ме повика и рече:

- Чуй ме, Мирко! Каквото знаеш, всичко да му кажеш утре на Георги! Може пък той да види нещо, което ние сме пропуснали. Това е човек начетен и това му е работата, да разследва и да търси истината. Право рече, че и да не намерим следа от Васил, поне истината да опитаме да намерим. Хайде сега да лягаме, че съм изморен аз, пък утре ще видим какво ще се случи.

На сутринта, рано-рано, чичо Георги дойде пак, но този път с бащата на Васил. Мъката беше състарила този иначе здрав и все усмихнат родопчанин. Сега изглеждаше като сянка на онзи човек, който беше докато Васил огласяше къщата им със смях и рев. Поздрави тихо и приседна на стола, но като в друг свят да живееше мисълта му, защото по погледа му личеше, че сякаш не е тук.

След това чичо Георги започна да ме разпитва, та за кой ли път разказах цялата история около злополучната ни разходка с Васил. Но чичо Георги ми задаваше и въпроси, които никой друг не беше ми задавал. За някои намирах отговор бързо, за други трябваше да се понапегна за да се сетя, а за трети изобщо не можех да му отговоря, защото сам не бях обърнал внимание на такива чак подробности.

Чичо Георги си записваше всичко, гледаше ме внимателно и кимаше с глава.

После каза, че иска да поговори само с мен, а баща ми кимна одобрително.

Излязохме навън, той приседна на стълбите замислен и с видно угрижено лице.

- Кажи ми, Мирко - има ли нещо, което искаш да кажеш само на мен? Аз пък ти обещавам, че няма да го разкажа никому.

Това и чаках аз! Шепнейки, но разпалено му разказах за дупката, която се появи на скалата, а после изчезна. Това видно доста го оживи и заинтригува, защото ме потупа по рамото и каза:

- Ето, виждаш ли?! Без теб и нещата които ми разказа, нямаше да знам дори откъде да започна издирването. Браво, моето момче!

После чичо Георги се върна в стаята и каза че е време да тръгваме, но може да се позабавим, та да ни чакат чак за вечеря. Тогава мама видимо се разтревожи и попита чичо Георги какво предполага, че може да се е случило с Васил.

Чичо Георги доби делови вид, повдигна тефтерчето със записките си и каза:

- Според мен, тук се е случило престъпление, но аз ще го разкрия!

Това беше непозната дума за мен, но много ме впечатли. В нашето село никога не беше се случвало престъпление, та беше непознато това понятие. Запомних думата, за да попитам чичо Георги в удобен момент какво означава.

После тате взе шарената торбичка с храната, която мама беше приготвила за всички, заръча ѝ да нахрани животните и да приготи хубава вечеря. А ние тръгнахме да търсим Васил, или поне истината за неговото изчезване.

СКАЛАТА

Вървахме все покрай реката, вместо да се изкатерим по пътеката, която следвахме с Васил в онзи трагичен ден. Чичо Георги каза да оглеждаме добре левият бряг на реката, защото ако нещо от Васил се е изтъркаляло по склона, тук щяло да се спре. По този път заобикаляхме скалата, а чичо Георги често спираше и гледаше нагоре към нея, за да намери по-лесен подход. Баща ми пък оглеждаше внимателно брега на реката, но си знаех че основно следеше всяка моя стъпка. Чувствах погледа му каквото и да правех, а от време на време

подвикваше да внимавам къде стъпвам и да си гледам в краката. Изведнъж чичо Георги се спря и посочи към скалата:

- Ето, тук е лесно да се изкачим до скалата. Нека починем малко за да съберем сили!

Кратка беше почивката, а не бяхме и толкова уморени, защото все по равното вървахме досега. Та когато тръгнахме отново към скалата, се чувствах бодър, а присъствието на баща ми и още двама силни мъже наблизо, ме караха да се чувствам смел и сигурен, че нищо лошо няма да ми се случи. Не след дълго вече бяхме в основата на скалата и аз отидох право там, където бях видял дупката. Колкото и да оглеждах - дупка не се виждаше. Тъкмо когато бях вече сигурен, че никога не е имало дупка, а на мен ми се е привидяла такава, забелязах странен ръб по каменната стена. Когато се приближих до скалата и погледнах този ръб отстрани, едва не извиках от изненада. Това беше камък, с който е запушена дупка, защото като погледнах отстрани забелязах, че има тънка пролука между камъка и скалата. Извиках останалите да дойдат и им показах какво бях открил. Тогава бащата на Васил изведнъж се оживи, а очите му блеснаха. Тате и чичо Георги също бяха развълнувани и внимателно оглеждаха всеки милиметър от скалата, за да разберат как да преместят този голям камък. Но бащата на Васил не искаше да чака, а подкани всички да се напънат и да опитат да преместят камъка. Силни мъже бяха тате и чичо Георги! То и на Васил баща му какъв горун беше, ехеее. Но мъката му по Васил го стопи. Дълго се бориха с камъка тримата, но успяха съвсем малко да отворят дупката. Решиха да се върнем в селото, да се организират всички мъже и да дойдат всички на другата сутрин. Твърде малък беше отворът за да се влезе, а бащата на Васил се заклеши в отчаяният си опит да се промъкне. Той сигурно щеше да остане да спи тук, така се беше въодушевил и развълнувал. Защото всички други места наоколо бяха щателно претърсени, само тази дупка никой не знаеше и не беше забелязал. Та ако някъде би могъл да е Васил - тук щеше да е! Сигурно е влязъл и камъкът е затворил дупката след него. Тогава аз пристъпих напред и казах:

- Вие сте твърде големи и едри за да влезете, но аз мога да се промъкна през този отвор. Няма да ходя навътре, само докъдето се вижда.

Тате се понамръщи, но като видя умоляващият го поглед на бащата на Васил, омекна. Сигурно разбираше, че наистина само аз бих могъл да вляза там.

- Добре, върви! Но ще те вържа с въже и ще го държа аз. Да не си посмял да се развържеш! Свърши ли - връщаш се обратно!

Вързаха ме с въжето и след кратка борба с малкият отвор, аз се озовах в дупката. Не беше просто дупка! Навътре се разширяваше и ставаше ясно, че това е пещера. Чувах вече тежки капки, които падаха във вода отвисоко. Ставаше все по-тъмно с всяка моя крачка и страхът бавно запълзя във вените ми. И тогава... видях силуета на Васил. Седеше на един камък в тъмното, но лицето му не можех да видя. Но някак си не чех бях сигурен, а знаех че е той.

- Хей, Василе! - лекичко подвикнах аз.

След две крачки обаче въжето се опъна и свърши. Понечих да го развържа, но не посмях, като си спомних строгия поглед на баща ми.

- Защо мълчиш, Василе? Идвай си че вашите се поболяха а селото те ожали. Защо седиш сам в тази тъмница? Хайде, нашите бутнаха малко

камъка, та можах само аз да влезна. Но и ти си дете - ще минеш през отвора. Хайде идвай, де... плашиш ме така!

Колкото и да призовавах Васил, той или беше оглушал, или беше умрял. Макар да треперех от страх, реших все пак да се развържа, за да стигна до него. Възелът обаче, беше предвидливо затегнат от баща ми толкова здраво, че за детските ми ръце беше невъзможно да го развържат. За минутка бях насочил вниманието си към възела, а когато вдигнах очи отново към Васил - нямаше никой и нищо там, където преди малко го видях с очите си. Тук вече се изплаших здравата и мигом се обърнах, за да изляза по-скоро. Когато излязох, всички ме гледаха въпросително, а бащата на Васил ме гледаше с надежда, каквато не бях виждал в други очи човешки.

- Нищо не видях! - рекох аз. Навътре се разширява обаче и става на пещера. Може и там да е, но да е навътре някъде.
- А да си дочул нещо? Странен звук или глас? - попита чичо Георги.
- Не чух нищо! Само как големи капки падат в локва или река. Но нищо странно не чух.
- Добре! - рече чичо Георги. За днес приключихме. Ще съберем мъжете и утре ще дойдем, да преместим камъка и да претърсим пещерата.

Докато вървахме към селото треперех, но не знам дали от радост или от страх.

БАЩАТА НА ВАСИЛ

Името му е Димо, но тъй като много рядко говореше и докато Васил беше сред нас, не бях си казвал и дума с него. Та за мен беше просто бащата на Васил. Обичаше Родопа, но и Родопа го обичаше! Сутрин съм го виждал как като излезе, винаги прилякаше, за да докосне с ръка земята. Странен обичай, но не разбрах защо го прави. Реших, че така поздравява планината, като вид ръкостискане.

То нямаше човек в селото който да не обича планината! Чисто пазехме по планинските пътеки, а когато един човек намери малко мече, тръгна с него из гората, намерил майка му, та й оставил мечето и тогаз чак се върна. Мен пък и майка и баба ме учеха да мисля за Родопа като за жив човек. Разказвах ми легенди и истории, които уверявах в истинността на думите им. Спомних си за тях сутринта, когато за пореден път видях бащата на Васил да докосва земята. После дойде чичо Георги, за да пие кафе с баща ми и да обсъдят как да премине влизането в дупката. Докато чакаха мама да направи кафето, аз използвах още ведрата обстановка и попитах чичо Георги, дали е виждал и някоя от другите планини по света. Беше модерен човек, в Смолян живееше и повече е видял от всички нас в селото.

- Да, много планини съм видял, Мирко! Едни високомерни, други равнодушни, трети трогателни, четвърти страшни. Но знаеш ли какво отличава Родопа от другите? Знаеш ли е кое я прави единствена, специална и неповторима?
- Не знам! - чистосърдечно си признах аз.

- Родопа е единствената вълшебна планина на света, моето момче!
Вълшебството тук витае във въздуха, пропило се е в горите, полята и в душите на родопчаните. Ей тук - потупа той гърдите ми, вътре в теб също има от това вълшебство. Ти не го усещаш, но ако чуждинец дойде - първом това ще види в тебе. И ще се удиви, че има хора хора тъй вълшебни отвътре, както е планината отвън. Затуй да пазиш душата си такава, каквато е сега и да гордо да ти е, че в Родопа живееш.

Същото и баба ми каза преди време. Дали пък наистина е вълшебна Родопа?! Стана вече кафето и докато мама го сипваше в чашите, баща ми ме изпрати да ида на площада, за да видя събрали ли са се вече хората. Мисля, че искаше да си поговорят с чичо Георги, без моето присъствие наблизко, та затова ме проводи да изляза. Насред село вече се бяха събрали мъжете и разговаряха оживено. Плахата надежда, че Васил е влязъл в дупката и не е могъл да излезе, но все пак е оцелял, беше вляла много емоция в хората. Не ми се мотаеше сред тях, а баща ми ме проводи, за да си говорят важни неща с чичо Георги насаме. Затова реших да се разходя. Пресякох реката и седнах на полянката до гората. Още ми беше в ума видението на Васил в дупката и не можех да реша, дали беше истина, или тъй ми се е привидяло. Докато разсъждавах над чудноватата случка ме стресна нечий глас току до мен:

- Здравей, момче!
- Здравей! - казах аз и изненадан се изправих.

Зад мен стоеше един стар човек с побеляла брада, който ме гледаше благо. Очите му излъчваха доброта, която успокои забързаното ми от изненадата сърце и аз се усмигнах дружелюбно. Човекът изглежда пътуваше отдалеч, защото черното му наметало беше твърде прашно, пък и умората личеше по лицето му. Той протегна ръка към мен, за да се здрависаме. Но когато хванах ръката му с моята, нещо неестествено и твърде странно ме стресна. Дланта на дядото беше само от плът, в нея нямаше кости. Стиснах малко по-силно, за да се уверя че наистина е така, но никаква кост не усетих. Това ме изплаши и бързо дръпнах ръката си. Тогава, този човек ми каза със спокоен и галещ глас:

- Аз съм Азър Неби! Отдалеч идвам и съм гладен. Та реших, че може би ти се намира малко хляб да ми дадеш, затова дойдох при теб. Не се плаши от мен, не съм разбойник. Просто съм един гладен скитник.
- Аз съм Мирко! - казах предпазливо аз. Но нямам хляб за да ти дам. Иди в селото, всички са на площада. Ще те нахранят хората.
- Може и да отида, но обикновено избягвам места с много хора. Ще почакам тук, а ти може да идеш до вас и да ми донесеш къшей хляб.

Съгласих се и затичах към селото. Влязох вкъщи, взех скришом парче хляб и бучка сирене, които увих в парче плат и забързах обратно към полянката. Баща ми, чичо Георги и чичо Димо - бащата на Васил, вече се бяха запътили към площада, та бързо трябваше да се върна. Но когато стигнах до поляната, нямаше и следа от човекът без кости. Викнах веднъж-дваж, но никой не ми отговори. Нямах време за губене, явно старецът си беше отишъл, та затичах бързо към площада. Мъжете вече бяха тръгнали. Видях как баща ми се оглежда за мен, а като ме видя, се усмигна и ми размаха пръст. Подадох му хляба и сиренето, като му казах, че съм ги взел за всеки случай. Той ме погледна учудено, но прибра

храната при другата, която носеше в торбата. После ми каза да стоя винаги пред погледа му и да не съм посмял да се отделям от групата. Заподскачах пред него и настигнах бащата на Васил. Надеждата в очите на този човек го правеше да изглежда красив и силен. Сякаш онзи съсухрен и отчаян чичо Димо беше изчезнал. Вървейки до него му казах тихо:

- Случи ми се нещо странно тази сутрин, но не казвай на тате! Може да ми се разсърди и да ми забрани да излизам.
- Няма да му кажа! - обеща чичо Димо.
- Срегнах един странен човек днес. Възрастен, с бяла брада и черна наметка. Поиска ми хляб, но докато отидох до нас, за да му донеса, той беше изчезнал. Ейй-там го срегнах, на поляната до реката.

Бащата на Васил забави крачка, но не спря да върви. Явно беше много впечатлен от това което му казах.

- Каза ли ти нещо този човек? - попита ме той с тих глас.
- Ами, не много! Каза само, че е гладен и иска да му донеса хляб. Но нещо в него ме изплаши малко. Когато се здрависахме усетих, че в дланта му няма кости. Мека беше цялата! Не бях чувал за хора с длани без кости.

Тук вече бащата на Васил се спря, а погледът му се спря изпитателно върху мен. Ентусиазмът, с който тръгна към дупката, беше заменен от нещо като удивление и страхопочитание, а това много смути детската ми душа.

- Азър Неби! - прошепна чичо Димо, с треперещ от вълнение глас.

Стоеше, а другите ни подминаваха. Скоро баща ми и чичо Георги също ни настигнаха и ни подвикнаха да вървим. Тръгнахме, но видимо бащата на Васил беше в шок, та не след дълго останахме последни, понеже той едвам вървеше.

- Точно така ми каза, че се казва! - рекох аз. Азър Неби му е името! Но кой е той, чичо Димо? Виждам че не ти е непознат.
- Виж ти... Азър Неби е тук! Щом е тъдява, може и да помогне. Де да имах аз този късмет, да го срещна. Сигурен ли си, че е казал че това му е името?
- Разбира се, че съм сигурен! Каза точно така, че се казва Азър Неби.
- Добра поличба е това, Мирко! Благодаря ти, че ми каза! Няма да разказвам на никого, но и ти не казвай на никой за тази среща. Като останем двамата тия дни, ще ти разкажа повече. Но сега да побързаме че доста изостанахме!

Още по-въодушевен беше бащата на Васил, след като му разказах за срещата ми с Азър Неби. Като пълководец пред битка, комуто се е явил Господ и му е казал че ще победи, защото Той е с него. Не разбирах защо и с какво бе толкова важен този странен старец за бащата на Васил, нито защо името Азър Неби толкова го впечатли. Но едно нещо много ме радваше - животът беше се завърнал в чичо Димо. Мисля, че не само аз забелязах това, а всички се зарадваха на това негово възвръщане. Надеждата има различни лица! Понякога е дупка в скала, понякога странно име на странен човек, понякога е невидима. Но паднем ли, само тя е способна да ни вдигне отново и да ни даде сили да продължим напред.

Беше почти обяд, когато всички тези силни родопски мъже, напънаха мускули и захванаха борба с камъка, зад който се беше скрила надеждата им, че Васил е жив. Запъваха с лостове и рамене, краката им правеха дупки в земята и откъртваха парчета камъни, които политаха надолу по склона. След почти два

часа борба, камъкът се измести дотолкова, че мъжете можеха да преминат и да влязат в дупката. Наредиха камъни, които да попречат този огромен камък да затвори отново скалната дупка, докато са вътре. После чичо Георги събра всички и дълго им говори. Всички го слушаха внимателно, а после той препаса въже през кръста си и пръв навлезе в дупката. След малко всички останали го последваха, а навън останаха само двама, които държаха здраво въжето, макар то да беше завързано и за едно дърво, намерило начин да израсте на скалата. Аз също останах навън, защото тате не ми разреши да вляза. Надявах се, че и те като мен ще видят Васил и ще го измъкнат жив от сърцето на скалата. Не посмях да им кажа тогава за видението си, защото може и да ми се е било привидяло и да дам лъжливи надежди на всички. Страх ме беше и как би реагирал чичо Димо, ако бях му казал че съм видял Васил в дупката. Та сега, ако в мъжете които влязоха да търсят Васил в дупката имаше плаха надежда, в мен имаше много повече - сърцето ми беше обзето от Вяра.

ДУПКАТА В СКАЛАТА

Родопчаните са пазители, а не обикновени хора! Те пазят и предават историята на тези свещени земи на следващите поколения, чрез своите песни и легенди. Добавят към тях цветовете от онази емоция, която Родопва вдъхва в душите на чедата си. Така от сухи действия и факти, тези песни и легенди превръщат събитията в творения на изкуството и могат да бъдат разбрани и изживяни само от ценители, или от самите родопчани. Заслушвали ли сте родопска песен? Усещали ли сте във възходящата извивка между думите нещо, което кара кожата ви да настръхне от вълнение? Това е емоцията, с която родопчанинът разказва историята в песента си. Разказва се без думи, само със звук, а думите само насочват. Този звук извира от бездънните пропасти на пещерите родопски, носи се от канарите, които подпират небето, шепнат си го билките и борове нощем. Това е гласът на Родопва, който може да омагьосва и да изпълва душите с радост или мъка. Така всяка душа може да изпита нечие голямо щастие, което е изживяно от някого преди векове. Или да се покрусил от болката на нечие страдание, изживяно в други времена. Натезали от поука, история, любов и съдби човешки, са родопските песни и легенди. Затова те не се слушат като обикновени песни или небивали приказки - а са урок по история и човешчина, преподаван от велик учител. Затова, в Родопва песните и легендите се пеят и разказват с уважение такова, каквото подобава в храм. Може би, ако мъжете не успеят да открият Васил, то историята за селото, което търси изгубеното си

чедо, също един ден ще се превърне в песен или легенда. Но всъщност аз нямах още никаква идея, че вече бях пристъпил в легенда, която от много стари времена се разказва по малките села на планината. А случаят с Васил щеше да бъде прибавен към многото случки, които се споменават в тази легенда. Твърде малък бях тогава, за да осъзная важността на събитията, които ми се случваха. Но така е с хората - осъзнават величието на моментите едва когато те отминат и бъдат погледнати от висотата на отминалото време. Докато сме вътре в събитието, ние го приемаме като част от ежедневието и дори като формалност. А всеки един миг от живота ни би могъл да е онова вълшебство, което ще помним докато сме живи и ще го възпяваме в сърцата си.

Когато първите мъже излязоха от дупката, в очите им нямаше радост. Веднага ми стана ясно че не бяха открили Васил, а това много натъжи детското ми сърце. Очаквах, че поне ще видят това, което и аз бях видял. Но нищо не подсказваше да са видели нещо различно от обичайното, което може да се види в една пещера. Бащата на Васил изглеждаше много омърлушен, но като ме видя, поне направи опит да ми се усмихне. Прибрахме се мълчешком в селото и всички се разотидоха по домовете си. Това беше сетната надежда на селото, а тя не оправда очакванията. Баща ми и чичо Георги обаче пожелаха да останат заедно, та заръчаха на чичо Димо да ме води до вкъщи, че вече се здрачаваше. Имаше една пейка по пътя ни и чичо Димо приседна на нея, повика и мен да седна до него. След като помълча известно време, той заговори тихо:

- Този човек, който си срещнал, е като господ, Мирко! Прилича на човек, но не е човек! Азър Неби е чудо, което не всекиму е писано да срещне. Да не беше ми казал, че няма кости в ръката, нямаше да ти повярвам. Казват хората, че ако докато се здрависвате усетиш, че няма кости в дланта му, трябва силно да го стиснеш и да не пускаш. Тогава той ще ти изпълни едно желание, за да го освободиш. Но и човешко добро да му направиш - пак добро ще видиш! Ти го описа така, както го е видяла и снахата ми от Змеица. Чуло се там че Азър Неби е тъдява, и всички се приготвили да го посрещнат ако се появи. Има там голяма къща и синът на Ахмед Караходжов от Тъмръш. Та и той наредил на ратая си, да помете хубаво двора и да наглежда улицата, за да види отдалеко знатния гостенин. Не се съмнявал, че в неговия дом ще влезе, защото е най-хубав. По някое време откъм Гъоз тепе се задал един въглищар, носел чувал с въглища на гърба си. Когато стигнал до ратая, рекъл му:

- Поеми чувала от гърба ми, да го сваля! Пък малко вода и хляб да ми донесеш, че без сили останах.

Но онзи изгонил въглищаря, че току-виж, сега се появи Азър Неби. Ще подмине, заради този черен и мръсен човек пред вратата. Отишъл продавачът на въглища в малкото магазинче, помолил пък чорбаджията да му помогне за чувала. А онзи, макар да бил облякъл новата си риза, не се и чудил даже, а мигом помогнал на въглищаря. После сам го попитал дали е гладен и жаден. Донесъл му вода и го нахранил. А въглищарят му оставил чувала за отплата и рекъл:

- Да ти е пълен магазина, както ти е пълна душата! - и си заминал.

От този ден натам, в този магазин всичко има, а продавача не ходи да зарежда стока. Колкото и да продава, магазина му е все пълен.

А Караходжов като разбрал, че ратая е прогонил въглищаря, защото не е разпознал Азър Неби в него, наругал го и не му дал платата.

Аз бях много впечатлен от това което чух. Но то роди и много въпроси в мен:

- Ами ако този продавач е имал нужда от нещо друго, а не да има стока в магазина, която да не свършва? Откъде Азър Неби може да знае от какво точно има нужда онзи, който му е направил добро?
- Азър Неби не е човек, Мирко! Може да е мъж, жена, куче, котка, птица, или каквото си пожелае. Важното е, добро да му направиш на чилияка и добро ще ти се върне. Той знае всички мъки и радости на хората. Този продавач е бил пред женитба, пари му трябват. Ако му е дал готови пари - да ги е изхарчил. А като му дал зареден винаги магазин - той му е дал начин да си изкара сам много пари. Тъй по-добро му е сторил! А понеже не знаем в какъв вид ще го срещнем, ние посрещаме с добро всеки непознат, а животните като хора ги почитаме. Може да не е Азър Неби, може и да е! Ако не е - добро ще сме сторили. Ако пък е бил той - добро ще ни се върне!
- Но, чичо Димо... аз исках да му направя добро! Тичах, за да му донеса хляб и сирене, но като се върнах, него го нямаше!
- Той е видял, че искаш да му направиш добро и добро ще ти върне! Няма такъв, който да е направил добро на Азър Неби, пък той да не му е върнал добро. Но аз ако го срещна... - чичо Димо замълча, после наведе глава. Аз ако го срещна, ще го държа за ръката колкото сила имам, та да ме пита що искам. И тогаз, ще му поискам да върне сина ми. Хайде да вървим, Мирко!

Ако знаех само, че Азър Неби съм срещнал и го държа за ръката, може би и аз същото щях да поискам от него. Но често се случва късметът да ни споходи, да ни се представи и да ни помоли да го забележим. Но ние или пропускаме да го разпознаем, или го забелязваме, но пропускаме да се възползваме от него. Само ден след това, започваме да се оплакваме как нямаме късмет, а цялото битие работи срещу нас. Затова живеете с отворени очи, здрависвайте се силно, за да почувствате костите на човека отсреща и правете добро на всеки непознат, който ви е срещнал и е поискал от вас добро! На котка и куче не посягайте, защото не знае чия душа е в него. Азър Неби има и лош нрав, когато се разсърди! Както на доброто с двойно добро отвърща, така на лошото с двойно лошо ще отвърне.

След като проверката на дупката не даде резултат, хората като че се примириха със загубата на Васил. Избягваха да говорят за него и всеки се съсредоточи в неговите си дела. Чичо Георги обаче напук на всичко, остана. Този човек беше толкова упорит, че неуспеха с претърсването на дупката не само, че не го обезкуражи, но и засили любопитството му какво всъщност се е случило с Васил. След няколко дни го срещнах на улицата, спрях го и му разказах за видението ми в пещерата. Той първом реши че го лъжа, защото ме изгледа строго и изпитателно. Но явно видът ми е бил съвсем искрен, защото бързо омекна. Накара ме да му разкажа всичко отначало, но с много подробности.

Недоумяваше как е възможно това, но все пак беше човек учен и всички легенди и обичаи знаеше, та видно това което разказах, съвпадна с някое от тях. Тогава, след кратко колебание, му разказах и за Азър Неби. Това явно му дойде вповече, но го заинтригува много. Говорех за реален човек, а не за привидение!

След като осмисли всички тези странни неща, които споделих с него, чичо Георги каза:

- Почти бях изгубил вяра, но ти, Мирко, ми я върна! Ако Азър Неби наистина е тъдява, той няма да допусне Васил да умре! Ако пак го срещнеш, помоли го за помощ да намерим Васил. А после веднага да дойдеш да ми кажеш!

Обещах да постъпя както той ми заръча. След този разговор се почувствах лек като птица. Камък са ми били тези две тайни на сърцето през цялото време. Бащата на Васил от ден на ден крепнеше. Той видно не просто вярваше, а беше сигурен че Азър Неби има пръст в цялата тази трагедия със Васил. Жена му също започна да се появява из двора, а веднъж дори я чух да си припява. Дори само с името си, Азър Неби беше върнал вярата на тези умрели живи хорица, че синът им не е мъртъв. А има ли човек надежда - жив е! Родопчаните сме хора с дух, трудно се пречупваме! Защото трудностите и мъката от миналото са ни превърнали в жилав и силен народ, който знае как да оцелява. Научили сме се да сътворяваме мечтите и надеждите си така, че душа да имат. Затова Бог ни прати Азър Неби - за да олицетвори с него Надеждите на родопските хора.

НОВА СРЕЩА

Отминаха почти две години от онези събития. Въпреки цялата си упоритост и желание, които прояви, чичо Георги беше принуден в крайна сметка да си замине за Смолян. Но заръча на мен и на всички жители на селото, ако се случи нещо свързано с този случай, незабавно да го повикаме. Аз пък навлязох в онези юношески години, когато децата започват да проявяват собствено мнение и особености на характера. Помагах много на тате както по кошарата, така и по разните дребни неща в двора. Един ден тате каза, че иска да укрепим хамбара. Бяха докарали прави, хубави дъски, с които да заменим старите и доста изкривени дъски на хамбара. Но когато стигнахме до онази пролука, през която наблюдавах гората като малък - смутен се спрях.

- Тате! - рекох аз. Тук искам да си остане дупката! През тази дупка аз видях света за първи път, та ми е лично това място. Хубаво става с новите дъски, но нека тази дупка да остане, спомен да ми е.

Баща ми ме изгледа учуден, но кимна с глава в знак на съгласие. Прескочи дупката и закова следваща дъска над нея. Когато приключи с тази страна, аз отидох, за да проверя дали всичко си е както преди. Не беше! Дупката щеше да е същата, само ако си беше в старите дъски. Но кимнах с глава доволно, а баща ми се усмихна. Тъкмо да се отдръпна от дупката, когато забелязах леко движение с крайчеца на окото си. Погледнах хубаво през дупката отново и...

онемях. На полянката, отвъд реката беше приседнал Азър Неби. Много усилия ми струваше да запазя спокойствие пред баща ми, после спокойно да сляза по стълбата и да ида в кухнята. Движех се като в сън, едвам укротявайки се сам да не побегна с всички сили, докато не е избягал. От кухнята взех голям комат от питката, мушнах го под дрехата си и с отегчена походка излязох на улицата. Точно тогава излезе и чичо Димо, та се засякохме на улицата. Бързо изтичах при него и му казах:

- Азър Неби видях! Седнал е на полянката край реката. Ела бързо с мен и ще можеш да го хванеш за ръката!

Чичо Димо замръзна, очите му се разшириха и беше видимо развълнуван. Но след миг сведе глава и каза:

- Мирко, Азър Неби се явява само комуто иска! Ако е искал мене да срещне, да е дошъл в дома ми, или да ми се е явил, като на теб. Щом на теб се е явил, той знае, че го виждаш и те чака. Но само тебе чака! Ако и аз ида - той ще изчезне, та нито аз, нито ти ще го видим отново. Тичай бързо, и... кажи му за Васил! Нека ни помогне, че в него ни е надеждата.

Не изчаках да довърши даже и вече се носех устремно по улицата, като мечка да ме гонеше. Прелетях над реката и се понесох към мястото, където го забелязах. Мислех, че няма да е там вече, но въздъхнах с облекчение като го видях, че тъкмо се изправяше, подпирайки се на тоягата си.

- Хей, Азър Неби! Моля те, почакай малко! - викнах аз и той се обърна.

Бялата му, къса брада се подаваше изпод качулката, а някъде от дебрите на сенките под тази качулка, в мен се взряха две очи, като жар-огън. Това малко ме изплаши, защото неестествено беше очи на човек да изглеждат така, но си спомних Васил, та страховете ми бързо отлетяха.

- Познах те, дете! - рече Азър Неби. Когато отиде за хляб онзи път, аз отидох в гората и не те дочаках. Там имаше една змия-отровница, която трябваше да ухапе и умъртви баща ти, когато тръгнахте към скалата. Отидох, та я отпратих другаде. Защото знаех, че си отишъл да ми донесеш хляб. Сега видя, че съм тук и те чакам, но хляб носиш ли ми?
- Нося ти, Азър Неби! Ако не бях взел, щеше да ме отпратиш да ти донеса, а като се върнех - теб нямаше да те има.
- Хубаво си донесъл! Подай ми хляба, и ми кажи защо дойде.

Приближих се и му подадох хляба. Тогава към мен се протегна ръката, която толкова много хора мечтаеха да видят и стиснат. Гледах я, как се протяга за хляба, а в мен нещо закрещя с всичка сила:

- “Дръж го, Мирко! Това е онзи момент, който никога няма да ти се случи отново, затова не го изпускай!”

Но... не можах! Азър Неби взе хляба, отчупи си залък и го изяде. После рече:

- Този хляб е много вкусен и с любов е правен. Кой му е майстора?
- Амиии... баба! - рекох смутено аз.
- Светла и мъдра жена е баба ти, а сърцето ѝ чисто, като твоето. Кажи ми, защо си угрижен? Дали мога да направя нещо за теб?!
- Но аз не ти стиснах ръката, Азър Неби! Казаха ми, че помагаш на хората, но ако ти държат ръката, а ти ги помолиш да те пуснат. Тогава в замяна им

изпълняваш желание. Но ще съм ти благодарен ако помогнеш, защото черна мъка трови не само мене, но и половината село.

- Насила аз никому не съм помагал! И да ме държат за ръката, то им помагам поради тяхното отчаяние и вяра. Но насила добро не се прави! Мина ти през ума да ме сграбчиш, знам! Затуй ръката си задържах нарочно по-дълго време, докато вземах хляба. Но не ти даде душа насила добро да искаш. Затова, кажи ми какво ще искаш!

Това беше онзи момент, който бленуваха всички, които знаеха за Азър Неби и вярваха в него. А аз толкова се развълнувах, че думите ми избягаха. Казах му:

- Бих искал да се срещнеш с чичо Димо, той по-добре ще ти каже. Защото и двамата с него искаме едно и също. Но аз сега съм изплашен да не сбъркам думите си, защото така ще проваля всичко.
- Добре! - рече Азър Неби. Но ще дойда у вас, а ти ще доведеш Димо.

Не знаех как нашите ще посрещнат този неканен гост, но нямах избор и го поведох към селото. Когато влязохме, баща ми остави чука, изтри потта от челото си и дойде, за да разбере кой е човека с мен.

- Добре си дошъл, страннико! - рече той. Какво те води насам?
- Изгубих се по тия места! - отвърна Азър Неби. Пък това дете беше така добро да ме покани да пренощувам у вас, че няма да успея да се прибера преди да стъмни.

Баща ми ме погледна, аз се усмихнах и кимнах. Тогава той рече:

- Добре е направил! Човек на пътя не се оставя. Ела, влез!

Азър Неби последва тате, та влязоха вътре. Мама и баба също посрещнаха с добре дошъл този нечакан гостенин. После обаче тате го попита:

- Как те викат, страннико! Че без име си като без лице.
- Аз съм Азър Неби!

Настана гробна тишина в стаята. Баба седна на леглото от изумление. Тате беше застанал като дърво и не помръдваше, а мама се наведе, та целуна ръка на странния гост. После и баба и тате направиха същото. Като се окопити, тате каза че ще иде да вземе едно агне от стадото, че за такъв гост постна вечеря не бива. Тогава Азър Неби го спря с ръка и рече:

- Не харчи зян хайванчето! Искам онази котка, сивата. Нея ми сгответе!

Смутихме се всички от това странно желание. Как ще нагостим с котка Азър Неби?! Че нали за смях ще станем, ако в селото се разбере. Но никой от нашите не противоречи, защото пред тях стоеше образ вълшебен и божествен.

Все пак, след около час две тави бяха сложени в пещта - в едната беше агнето, а в другата беше сивата котка. Докато тате и мама се занимаваха с пещта, а баба приготвяше питки за вечерята, Азър Неби ме повика и рече:

- Благословено ще е доброто ти семейство, дете! А сега, иди да ми доведеш Димо, за да чуя какво е това, което искате от мене.

Излязох бързо и буквално влетях в двора на чичо Димо. Той явно ме очакваше, защото беше седнал на малко столче пред вратата на къщата.

- Що стана, Мирко? - скочи той като ме видя. Какво каза Азър Неби?
- Амиии... той... той е у нас! Проводи ме да те викна. Като ме попита какво искам, аз си обърках думите, та го помолих от теб да го чуе. Ще остане в нас тази нощ да преспи. А ти ела, тъкмо агне се пече, ще вечеряш с нас.

Тогава чичо Димо каза, че след малко ще дойде, а аз да вървя в нас и да не изпускам Азър Неби от погледа си. Прибрах се, а подир малко чичо Димо и жена му дойдоха в нас. Поздравиха се с нашите на двора, а тате им кимна да влязат вътре. И тъй стана, че тези мили и изстрадали хора се изправиха пред Азър Неби. Моментът беше не просто вълнуващ, а приказно-вълшебен.

Коленичиха, после ръка му целунаха и приседнаха кротко на пейката срещу него.

- Кажи ми, Димо, какво ще искаш от мене! Защото това дете ме доведе, за да изпълня желанието, което и то има. Но думи не намери да го каже.

Чичо Димо не издържа и се разплака. Като че облекчаваше болката в сърцето си с този плач, защото макар да бях дете, почувствах отровата която изливаше. Тогава се изправи майката на Васил, приближи до Азър Неби и коленичи. Гласът ѝ не трепваше, даже когато заговори. Тя беше изплакала сълзите си, сама беше се превърнала в болката си, а риданията ѝ бяха свършили. Не знам кое ми беше по-страшно - риданията на чичо Димо, или равния глас на жена му.

- Азър Неби, години минаха откакто изгубихме чедото си. Качи се на скалата горе и повече не се върна. Друго дете не можем да имаме, че тежко раждане имах с Васил. Да му бяхме намерили тялото поне, да го погребем като хората. Пък то - нищо! Едната мъка ни остана, та ни умори.

Докато говореше, тя го гледаше право в очите. Като да гледаше Господ, а с погледа си да го укоряваше, че такова нещастие им е проводил.

- Затова те молим, Азър Неби! Ако можеш да ни помогнеш да намерим Васил, или... каквото е останало от него. Че така нито хора живи сме, нито сме умрели. Като духове живеем и броим дните, да умрем по-скоро.

Азър Неби гледа дълго коленичилата пред него жена и ридаещия чичо Димо. После се изправи, отметна качулката си и показа лицето си. Изведнъж брадата започна да изчезва, бръчките да се изглаждат, погледът стана кафяв и топъл и в един момент аз осъзнах, че пред мен стои... Васил! Чичо Димо от уплах се скова, а жена му се строполи в несвяст. Аз гледах със зяпнала уста и не проумявах какво и кого виждам. Тогава образът на Васил каза:

- Мамо, тате! Жив и здрав съм и скоро ще си дойда у дома! Не се мъчете повече и не страдайте за мене, защото съм добре. Като се качих на скалата попаднах в една отворена дупка и се заклеших там. Тогава дойде Азър Неби и ми каза, че може да ме спаси и да не умра. Но трябва да му служа, докогато изтекат сълзите на майка ми. Направи ме дух и ме остави да пазя пещерата, в която той държи силата си. Пазих я, но много мъка ми беше за вас. Не се стърпях, та се показах когато Мирко влезе в пещерата, колкото да го видя. Но не биваше после да идвате всички, за да влезете насила в това свещено място. Защото сега Азър Неби вече не се чувства сигурен и скоро ще си иде. Ще иде на друго място, но селото ни ще запустее без неговата сила. Не биваше да влизате насила вътре, но станалото - станало! Скоро ще се прибера у дома жив и здрав, затова укротете мъката си! Пък- вест чакайте от Мирко. Той ще ви каже що да сторите после.

После момчешкото лице започна да се състарява, появи се бялата брада, жаравата се върна в очите. А като нахлупи качулката, пред нас пак беше Азър Неби. Това беше много странно и плашещо.

- Доволни ли сте? - попита с усмивка той, погледна и мене.

Но никой не му отговори. И аз и чичо Димо бяхме в шок такъв, че той даже не можеше да помогне на припаднала си жена. Освестих се първи, та изтичах и донесох вода. Намокрихме лицето ѝ, та тя отвори очите си.

- Що стана, Димо? - попита объркано тя.
- Жив е Васил! - думаше чичо Димо и я прегръщаше, плачейки. Казвах ли ти аз че е жив?! Чувствах го, пък и планината ми казваше, че не е в земята.

Когато жена му осъзна, че Васил е жив, прегърна своя разплакан съпруг като икона да беше. Не заплака, но за първи път от години насам тя... се усмихна. Тогава дойдоха нашите и първом малко се притесниха като видяха Димо разплакан, но явно разбраха че от щастие плаче, та всички отидоха при тях и се прегърнаха. Такава прегръдка не се вижда често! Това е празник без думи, съпричастност и щастие, закрила и откровение. Не просто някакви хора бяха щастливи. С тази прегръдка Човекът празнуваше победата си над Смъртта.

- Ще вечеряме ли вече, че огладнях! - гласът на Азър Неби върна битието в реалността. Лицето му не изразяваше емоция, а само въпрос.
- Още малко, Азър Неби! Котката е готова, но агнето трябва още час да се пече, за да стане както трябва. Но може да изпием по чаша винце дотогава.

Смущение личеше в гласа на баща ми, но след тези събития и пред такъв гост камък да беше, пак би се развълнувал и смутил. Но Азър Неби каза:

- Щом котката е сготвена, нея ми донесете!

След малко мама внесе тава с печената котка, която изглеждаше просто като печен заек, дори ухаеше като да беше заешко. Странно беше, че някой би поискал да вечеря котка. Хората обикновено не ядат котки, а се отнасят към тях гальовно и като с домашни духове. Пък те в замяна държат къщата чиста от мишки. Азър Неби се наведе, помириса печената котка и погледна настоятелно към чичо Димо.

- Ела тук, Димо! - рече той с почти заповеднически тон.

Чичо Димо се приближи без колебание, но със видно страхопочитание.

- Обери с пръст мазното отгоре и го изяж!

Без никакво колебание чичо Димо изпълни което поиска Азър Неби от него.

- Ха сега, Димо... и жена ти да стори същото!

Направи и тя същото, след което Азър Неби се изправи и рече:

- Може вече да изхвърлите котката, или да нахраните кучето с нея! Накарах ви да оберете мазното и да го изядете, защото що ви е късмет, беше у тая котка. Сега вече си е при вас! Скоро и Васил ще си дойде, но няма да ви е вече едничък. Още две деца ще имате, нивата ви ще ражда, колкото никой в селото няма, а трите ви овчици триста ще станат!

Отпуснаха се душите на родителите на Васил, а нашите бяха много щастливи, че всичко се подреждаше по такъв прекрасен начин. Аз също бях щастлив, но и нетърпелив да видя Васил по-скоро. Но знаех, че всичко хубаво се случва само и единствено тогава, когато му дойде времето. Печената котка беше пир за голямото ни куче, а на нашата трапеза дойде ред на агнето и на хубавото вино. Винаги баща ми разчупваше месото и хляба, но сега тавата беше на масата и всички очаквахме Азър Неби да благослови вечерята ни. Тогава той каза:

- Не за мен е честта да разчупя хляба и месото, а детето ще го направи!
Дори не си помислих, че е възможно да се противопоставя на каквото и да
поиска Азър Неби. Това божие проявление беше удостоило с присъствието си
нашия дом, свали мъката от нашите любими съседи и от нас. Тогава се сетих, че
преди време чичо Георги ми казваше, че живея в планина, изпълнена с
вълшебства. Ако преди мислех, че само така си говори, вече му вярвах.
Разчупих вечерята, сложих по чиниите и всички ядохме от вкусно приготвеното
агне. Дори ми позволиха да изпия няколко глътки от ценното винце на тате.
Тъй като мама първа се нахрани, седеше и чакаше всички да привършат с
вечерята, за да вдигне празните чинии. Леко се понесе гласът ѝ, когато запя:
Легнал агуне, задремал,
задремал, тъожко заспал е,
на летен денчок Гьоргювден.
Че си ми виде вов сонe:
червена руба носеше,
пъстра кучиа ехаше;
в Пашмакла вода тросеше,
капка водица не найде,
устана да си разкваси,
жъждана да си угаси.
Стрьосум са ага разбуди
и си Страхина порука:
- Страхине, билюкбашию,
морна ма дремка налегна,
та са принесах и заспах,
ала са борже разбудих...

Това беше вечерята, която щях да запомня завинаги. Никога не я забравих!

ВАСИЛ

В селото се разчу че Азър Неби е гостенин във нас. Та пред портата ни се
насъбраха хора, въпреки че беше тъмно вече. Макар че ние очаквахме важният
гостенин да остане да пренощува в нас, а мама му беше приготвила голямата
одая, той стана да си върви. Проводихме го, а баща ми всячески опитваше да го
убеди да остане. Но когато Азър Неби каже нещо, казано е! Когато излезе на
улицата и видя хората, той каза с висок глас:

- Защо сте дошли тука? Нали знаете, че комуто аз реша да помогна, сам
отивам при него. Не е добро да искате туй, що не ви се полага. Защото аз и
да искам да ви помогна, ако Бог не е рекъл - няма да стане! Вървете си
сега, че дълъг път ме чака, а нощта е вече прегърнала планината.
- Азър Неби! - извика един човек и пристъпи напред. Жена ми умира, а е
млада още за оня свят. Умре ли... и аз по нея ще ида, а дечица имаме.
Моля те, кажи ми що да сторя, че домът ми ще се почерни!

Азър Неби вече беше тръгнал по пътя, но се спря и обърна си главата наполовина назад към хората зад гърба му. Постоя така, после се обърна съвсем и се взря в този отчаян в мъката си човек. Погледа го, а после му каза:

- Казах ви, че каквото Бог е решил, туй става! Ако е решил да я прибере - ще я прибере! Децата ти баба им ще ги отгледа, но вие и двамата ще умрете! Заради жена си навремето човек си заклал с ножа. Двамата с нея сте му хвърлили телото и главата в дяволската пещера. Сами сте си написали съдбата, та и да искам - не мога да ти помогна. От добро сърце ще ти дам шанс, но това ще ви спаси само ако онзи, що убихте, ви е простил злото!

Човекът беше паднал на колене, защото краката му не го удържаха. Никой не знаеше мрачната им тайна, а изведнъж цялото село разбра. Жена му кой час не беше умряла от тежката болест, но не подозирахме даже какво я е разболяло. Тогава Азър Неби бръкна под наметалото си и извади оттам един гълъб. Подаде го на човека и му рече:

- Нали знаеш Смолните езера горе?! Там ще идеш сутринта рано, преди да е изгряло слънцето. Ще застанеш от онази страна, от която ще си с лице към изгрева. Едно от тези езерца разлива жива вода, точно преди слънцето да го погали с лъчите си. Когато наближи това време, да пуснеш този гълъб и да следиш кое езеро ще избере, за да си измие перата. Кое езеро избере този гълъб - то е със живата вода! Да налееш само колкото за две глътки и нито капка повече. Пък после да донесеш на жена си да пие. Ако ви е простил онзи, що убихте - ще живеете! Ако не е - ще умрете!

Азър Неби подаде гълъба на човека, а после бързо се отдалечи. Гледах след него докато черното му наметало го превърна в нощна сянка, а подир това изчезна. Онзи с гълъба побърза да се прибере при болната си жена, следван от мрачните погледи на хората. Никой не беше допускал какво зло са били причинили той и жена му. Но злото не е на лицата за да се вижда, а в дебрите на миналото и в сърцата се крие. Често хората го покриват с дантели и цветя. Не за друго, а за да не го видят очи човешки.

Там, в невидимото е истинската ни същност!

Не мигнах тази нощ, защото следях улицата. Когато в ранни зори видях човека с гълъба да тръгва към планината, крадешком се измъкнах и го последвах отдалече, за да не ме усети. След около час изморително ходене стигнахме до езерата. Утринната свежест беше пропита с вълшебство! Той застана, където Азър Неби му беше казал, а аз се скрих зад един камък на високото, откъдето ясно виждах всичко. Когато небето порозовя, а слънцето всеки момент щеше да блисне лъчите си по езерните огледала - гълъбът полетя. Направи обширен кръг, след това кацна на брега на едно от езерата и започна да си чисти перата. Онзи побягна към езерото, падна и се изправи два пъти, но когато наближи изведнъж се изду силен вятър. Духаше само срещу него, при мен и клонка не помръдваше. Вятърът там толкова се усили, че се превърна във вихрушка която обви човека и го вдигна във въздуха. Стомната му падна на земята, той започна да крещи, махайки ръце и крака във въздуха, а после... изчезна. Ей-гъй, изведнъж! Имаше го - няма го! Много се изплаших, но когато всичко притихна, се спуснах до езерото, взех стомната и напълних в нея вода, колкото за две глътки. След това побягнах панически към селото. Влязох на пръсти, сложих

стомничката под леглото ми и запъхтян се мушнах под завивките. Поради вълненията от снощи нашите поспаха повече тази сутрин, та никой не ме усети. Треперейки, аз така и не успях да заспя, а в ума ми все беше въпроса - къде вихрушката отнесе онзи човек?! Към обяд се чу, че жената му е починала. Както каза Азър Неби - така стана! Когато поискаме да имаме повече, отколкото ни е отредено, насилваме провидението и волята божия. Така възставаме срещу съдбата и хармонията на света, защото не може в мъничка стомна да сипеш също толкова вода, колкото в голямата стомна. Опиташ ли - разливаш живота и той се стича безсмислено в черната земя. Господ принуда не търпи!

По икиндия многото събития и липсата на сън ме измориша толкова, че за да не заспя, реших да се кача в хамбара. Ако нашите ме видят да спя по това време, ще се притеснят да не съм болен нещо, пък не исках да ги тревожа. Затова трябваше насила да се държа буден до вечерта. Но чудесата не бяха свършили, та и да съм се надявал да поспя в хамбара - напразни са били надеждите ми. Когато се качих и заех моето място до дупката, от която наблюдавах скалата и полянката се разсъних бързо. Усетих зад гърба си нечие присъствие. Не го виждах, но го усещах. Обърнах се рязко - нямаше никой! Но тогава чух гласът на Васил:

- Мирко, аз съм Васил! Не се плаши и не бягай, защото си ми нужен за да се върна. Не можеш да ме видиш, но знам че ме чуваш.
- Чувам те, Василе! - развълнувано отвърнах аз, но се оглеждах изплашен.
- Не се плаши! Приятели сме, не бих ти сторил лошо. Имам само една заръка, която ще те помоля да предадеш на нашите.
- Кажете я, ще им предам! И си идвай вече, защото селото полудя.
- Затова ми е и заръката, защото съм готов и мога да си дойда. Но да кажеш на нашите че нощес ще ида при тях. Но не мога да си вляза у дома, ако те не ми отворят. В полунощ ще се появя на прозореца, в стаята на нашите и ще потропам. Кажете им да не се плашат, а да отворят и да ме пуснат.
- Добре, Василе! Още сега отивам да им кажа. Макар да се чудя, защо не влезеш през вратата, а ще им тропаш на прозореца?
- Защото трябва да ме видят първо, да ме познаят и сами да ме пуснат.

Преди да сляза от хамбара и да кажа заръката на Васил на техните, погледнах през пролуката към скалата. Много добре си спомням че я оставихме отворена, а камъка на входа беше подпрян с други камъни за да не се затвори сам.

Изненадах се като видях че... дупката беше затисната отново с огромната скала, та по нищо не личеше че там има дълбока пещера. С много въпроси без отговор, отидох при чичо Димо и му казах както заръката на Васил, така и че дупката пак се е затворила. Но той само се усмихна и каза:

- Ще чакаме Васил и ще му отворим прозореца, щом тъй е заръчал. А за дупката не се безпокой, Азър Неби си знае работата! Като знаем че той е използвал тази пещера, вече ще е свята и никой няма да посмее да иде там. Дори не казвай на външни хора за нея. Може пък, като види че пазим мястото и не ровим там - той пак да се върне в нашия край.

Прозвучаха ми мъдро думите на бащата на Васил, та се прибрах успокоен.

Погледнах под леглото да се уверя че стомничката със жива вода е там и не

спомням дори как и кога съм легнал и съм заспал непробудно. Събудих се на другия ден от гукането на две гугутки кацнали на големия бор, до прозореца на стаята ми. Не бързах да ставам, а лежах и осмислях нещата, които ми се бяха случили вчера. Подреждайки ги едно по едно, стигнах до заръката на Васил и скочих. Васил! Сигурно вече си е вкъщи при чичо Димо и при майка си. Станах и тръгнах да излизам навън, когато си отбелязах че в къщи няма никой. Това беше много необичайно и дори плашещо. Но като излязох на улицата, разбрах какво се е случило. Цялото село беше се струпало в двора на чичо Димо. Васил беше сред тях и всеки искаше да го докосне, да го прегърне и да му се порадва. Тъкмо да побегна за да го прегърна и аз, когато една тежка ръка легна на рамото ми и ме задържа. Обърнах се стреснат и видях, че за мен стои чичо Георги и се усмихва. Беше дошъл чак от Смолян, защото му бяха проводили, че Васил вече си е у дома. Усмихна ми се чичо Георги и ми каза на ухото:

- Истина ли е, че Азър Неби е върнал Васил?
- Истина е, чичо Георги! Спасил го е, но цената да го върне е била всичките сълзи на майка му да изтекат.
- Човек на фактите съм аз, но съм и родопчанин. Знам за Азър Неби от дете, но никога не съм вярвал наистина с него. До днес! Хайде, иди да си видиш другарчето, че знам че си нетърпелив.

Скоро държах моя стар приятел в прегръдките си и нямаше по-щастливо хлапе от мен. Падна и тежкото ми усещане, че нося вина за изчезването му, та леко ми беше на душата. Сред толкова усмихнати и щастливи от появата на Васил хора ми идваше да полетя. Видях и нашите наблизко. Тате говореше нещо с чичо Димо, а той грееше. Баба беше прегърнала майката на Васил и усмихнато си говореха нещо, а мама стоеше подпряна на къщата и бършеше щастливите сълзи, които се стичаха по лицето ѝ. Обещах си много да внимавам и да ценя сълзите на мама. Хубаво е когато майките ни имат сълзи! Трябва много да ги пазим и да внимаваме, да не свършват. Защото ако на една майка ѝ свършат сълзите - от мен да знаете, последната сълза само заради чедо е изтекла. Другите може по всичко и всеки да изтекат, но последната...! Тази последна сълза е най-важна, защото с нея изтича и душата! Тогава от майката остава само празна кутия, която дрънчи призрачно и плаши себе си в тъмните нощи.

КРЪСТОПЪТИЩА

След като Васил се върна, селото почти година говореше за Азър Неби и неговото неочаквано посещение. Грижехме се всички за децата на онзи, дето го отвя вихрушката и грешната му жена. Всеки ден някой наминаваше, я дърва да им зареди, я нещо по къщата да свърши, я да се разговорят. Които имаха деца ги водеха, за да си поиграят със сирачетата. Такива хора сме тук, задружни. Една тайна искам да ви кажа. Животът е като росата! Милиони са капчиците, но не казваме, че онази капчица там е свежа и стои добре, пък онази почти е капнала. Ние не делим тези капки на една по една, защото всички заедно те са едно цяло - роса. Та и живота е едно цяло, просто е разпръснат на много капчици. Животът в

мен инстинктивно пази живота в теб. Не аз теб пазя, а живота в нас пази себе си! Затова, ако видиш някой да удрия малко дете, стар или болен човек, ти инстинктивно искаш да ги защитиш. Не защото познаваш жертвата, а защото животът в теб иска да се защити. Ако болен или немошен старец видиш, че бият и живота му е в опасност - ще скочиш да го защитиш. Но ако нападащият е много силен и те нападне - ще избягаш! Не за друго, а защото животът в теб е решил че пред теб има много повече дни, отколкото пред старата, или болна жертва. Но дете ако видиш, че удрят лошо - тогава, макар да не познаваш това дете, ти ще се биеш до смърт, за да го спасиш, та ако ще да го е нападнал сатаната. Не за друго - а защото животът в теб иска да оцелее детето. Защото в него той е повече, отколкото в теб. В една южна страна, голяма змия глътнала малко дете пред очите на непознат скитник. Въпреки ужаса, той скочил върху змията и я разпорил с ножа си. Детето оцеляло, но той полудял от преживения шок. Та затова и тук, като останаха двете сирачета само с баба си и дядо си, цялото село ги обичаше, като всеки да им беше баща и майка. Защото живота в тях беше по-скъп от живота на всички възрастни в малката ни планинска общност.

Ние с Васил си останахме неразделни приятели. А когато майка му роди две дечица близнаци - цялото село празнуваше, защото разбрахме, че всичко лошо е свършило. Тези две момиченца бяха като символ на хубавото и късмета. Бяха ни дар от Азър Неби, та някои дори прекалиха и се стигна почти до преклонение пред близначките. С Васил вече бяхме достатъчно големи и селото взе да ни се вижда малко. Любопитни и умни деца бяхме, та след дълги кандърми от страна на чичо Георги, родителите ни се съгласиха да ни изпратят на училище в Смолян. Но само след много обещания от чичо Георги, че ще се грижи за нас. Така с моя приятел се озовахме в големия Смолян и всичко ни беше чудно, ново и непознато. Но не чак толкова! Защото за един родопчанин е достатъчно да вижда Родопа около себе си, за да се чувства у дома си. А в Смолян Родопа блестеше с такава красота, че ние за пореден път се влюбихме в нея. Както впоследствие разбрах - в една севда може да се влюбиш веднъж, рядко два пъти. Но в Родопа можеш по два пъти на ден да се влюбваш! Докато опознавахме красивия град, ние обиколихме и покрайнините му. Открихме прекрасни реки и водопади, вълшебни цветни поляни и вечни гори. Но скалата ни омагьоса! Има една висока скала над Смолян, дето казват, че скочила от нея невяста докато бягала от зли разбойници. Много рано се качихме на нея с Васил, за да поздравим слънцето когато се покаже. Беше студено, а Смолян не се виждаше под морето от мъгла, което беше заляло планината. Но ние бяхме нависоко. Сякаш бяхме богове, които гледат отвисокото малките човешки неща. Докато стояхме така и мълчахме в очакване на слънцето, Васил прихна да се смее. Учудих се и го попитах какво може да го разсмее в такъв един тържествен момент. Постепенно смехът му се укроти и той каза:

- Пак по скали бяхме тръгнали, когато изчезнах. Та си помислих, да не вземеш сега пък ти да изчезнеш. Не е смешно, но се засмях само защото знам, че няма как това да стане и... ми стана радостно.

Ясно беше, че споменът от преживяното ще следва цял живот не само Васил, но и мен. Тази неуместна шега беше толкова абсурдна, че и аз се разсмях. Така

посрещнахме изгрева на скалата - бодри, усмихнати и жизнени. А Родопа разпери красотата си като величествен паун, та занемяхме от туй що видяхме. Мъглата беше слязла още по-ниско, та върховете на планината се подаваха като островчета сред равно и бяло море от млечна мъгла. А когато слънцето плисна лъчите си върху това море, всяка капчица мъгла пречупи светлината на слънчевите лъчи, та млечно-бялото море грейна във всички цветове на дъгата. Преливаше ги, рисуваше с тях Родопа. Контеше се, като да е гальовничка, що чака либето си. Среса боровите си коси с лек сутрешен бриз, който я закичи с онези прекрасни аромати, които само родопските поляни знаят. Не е просто планина нашата! Тя е нас и ние сме нея! Защото тя е майка, а ние сме децата ѝ. Затова и надалеч да сме от планината ни, ние пак се разпознаваме по аромата на душите ни. Миришат на борина!

Гледката, с която Родопа спря дъха ни продължи не повече от десетина минути, но я запомнихме завинаги. После се върнахме в Смолян, а на другия ден чичо Георги ни заведе в училището.

Бяхме добри ученици, та похвалите на учителите много радваха всички хора в нашето село. Ходехме си веднъж месечно, да помогнем с нещо на семействата си в работата, пък и да си донесем храна и чисти дрехи. Веднъж, когато си бяхме на село, всички отидохме да съберем картофите от нивите. Помагаха си хората един на друг. Ако някой свърши по-рано, не тръгва да си ходи, а иде да помогне на който най-много му остава. Васил и техните работеха току до нас, а храната и двете люлки с близнаците бяха наблизо, закачени на крайните дървета на гората.

Змия се спуснала от сипея с остри камъни наблизо, качила се по дървото, примамена от храната, но попаднала в люлката и ухапала едното дете. Писна то да плаче, а чичо Димо веднага отиде да провери, уби змията и се развика отчаяно. Нещастieto ли пак се беше завърнало в селото ни?! Детето започна да се гърчи, а отчаяните хора се тълпяха и безпомощно плачеха. Тогава аз се понесох като вятър към нас, качих се по стълбата на тайното ми място и от счупената делва извадих малката стомничка, която грешникът изпусна, когато вихрушката го отнесе. Двете глътки вълшебна вода бяха непокътнати. Скоро я занесох на чичо Димо и почти му изкрещях да даде, насила ако ще, на детето да пие от водата. Той не се поколеба, защото видя решителността в погледа ми. Усети, че знам какво правя. Когато детенцето пое двете живителни глътки, бързо се успокои и... заспа. Кротичко, като нищо да не беше се случило. Спасих го! Но се учудих от реакцията на хората около мен. Започнаха да се въртят изплашено, други побягнаха. Баща ми и майка стояха втрещени и не помръдваха. После майка ми падна на земята, баща ми я прегърна и заплака с глас. Който погледнеше към мен сякаш гледаше не в мен, а зад гърба ми. Побягнах към мама и тате, докато чичо Димо взе близнаците и припряно подкара пред себе си Васил и жена си. Когато посегнах да прегърна мама и да разбера какво ѝ е, побелях от ужас. Ръката ми мина през главата ѝ без да усетя допир. Ударих си шамар, за да се уверя че не сънувам. Заболя ме и го усетих! Но защо не можех да докосна мама и тате?! Развихах се изплашен, но те сякаш не ме чуваха. Шокиран от ужас, аз седнах на земята и заплаках. Какво се беше случило с мен? Защо никой не ме вижда и чува? Сигурно съм изчезнал изведнъж, което е

предизвикало ужаса в моите съселани. Дали с това, че бях използвал живата вода предизвиках Бог, или изиграх съдбата, ако е искала смъртта на детето? Само аз знаех кое е вълшебното езеро! Но и само аз знаех, че не всеки му е дадено да вземе вода от него, по времето когато е живо. Само аз знаех и какво се случва с онези, които пожелаят за себе си повече от това, що им е отсъдено. Нямах представа дали съм жив, или умрял. След като се освестих малко от шока, но не и от уплахата видях, че кучето ни също беше отишло при мама и тате. Гледаше към тях със съчувствие. Повиках го по име, и подскочих от изненада когато то ме погледна и дойде при мен. Кучето ме виждаше и чуваше! Тогава му казах с най-нещастния си глас:

- Щастливо куче си ти, защото можеш да докосваш мама и тате! Мен нито ме виждат, нито ме чуват. Не знам какво стана с мен!

Наведох глава, а като я вдигнах отново, кучето го нямаше. Но мама и тате още бяха там. Тогава разбрах че аз съм кучето! Имах четири крака и опашка, можех да ходя. Веднага отидох при мама и тате и се сврях между тях. Те като човек обичаха кучето, та ме прегърнаха и тъй заедно останахме дълго. Как се озовах в тялото на кучето? Ами ако пожелаех човешко тяло?! Измъкнах се, и хукнах в гората с четирите си крака. Скрих се зад боровете и с цялата си душа и сърце пожелах човешкото си тяло. Когато отворих очи, кучето обикаляше наблизко, но като ме видя, започна да лае срещу мен. Не беше зло куче, знаех че няма да ме ухапе, но лаеше като да е видяло непознат. Нямах време за него, видях че имам човешки ръце и крака и бързо побягнах към нашите. Щом кучето можеше да ме види, значи и те щяха да ме видят. Мислех, че сънувам и не осъзнавах лицето на реалността. Очаквах всеки момент да се събудя. Когато мама и тате ме видяха, те се разплакаха. Казах си, че това са сълзи на облекчение и забързах към тях за да ги утеша. Но когато бях на метри от тях, тате падна на колене. Това много ме смути и се спрях. Тогава баща ми сведе глава, а гласът му прозвуча като стон:

- Помогни ни, Азър Неби!

Книгата “Азър Неби” вля своята емоция в душата ти! Запази тази родопска легенда, защото не бива да се губи в бездните на миналото. Всеки скитник, поискал ни хляб може да е Азър Неби! Всяко животно по пътя ни може да е Азър Неби! Затова бъдете добри и гостоприемни като родопчаните, защото не се знае кога и как съдбата ще ти поднесе мечтаното. Може да го стори с ръка... без кости. Или с пламтящи като жарава очи, които няма да забравите никога. Защото вече ще им принадлежите!

Nicky

